

praktische kennis **direct toepasbaar**

A photograph of a woman in a dark dress holding a young child, standing on a tram platform. A green and blue tram is stopped at the platform. In the background, there are trees, a traffic light, and a street lamp. The scene is set on a paved sidewalk with red bricks.

MENSGERICHT ONTWERPEN; EEN WERELD VAN VERSCHIL

Congres Thuis in de wijk

22-03-2023

CROW

- Stichting, 35 jaar geleden ontstaan vanuit bouwend Nederland
- 120 fte; hoofdkantoor Ede met kantoren in Utrecht en bouwcampus Delft
- Kennisplatform op het gebied van fysieke leefomgeving:
  - Verkeer & Vervoer
  - Openbare ruimte
  - Infrastructuur
  - Aanbesteden & Contracteren
- Kennisontwikkeling, kennisdeling en kennisborging
  - Van strategie/beleid naar uitvoering
  - **Kennisportfolio: Richtlijnen, publicaties, instrumenten, training en opleidingen**
  - *Praktische kennis direct toepasbaar*

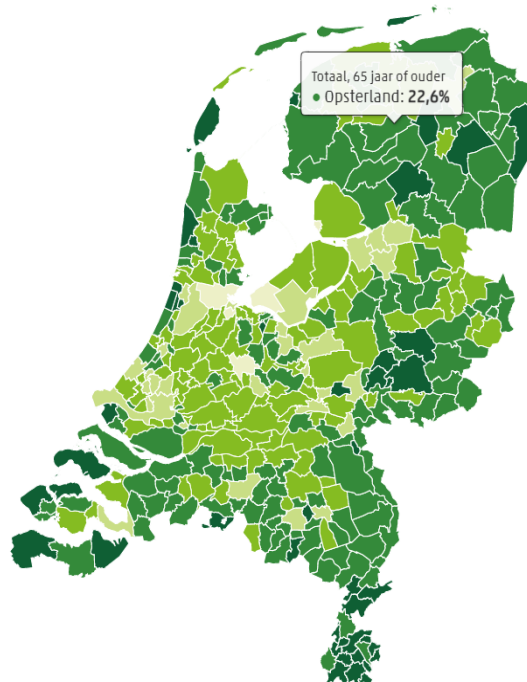

THUIS IN DE WIJK VOOR IEDEREEN

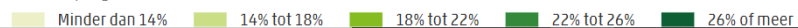
- Maatschappelijke opgaven zijn complex; noodzaak tot samenhangende aanpak van de fysieke leefomgeving, bijvoorbeeld bij woningbouw
- Inspelen op trends o.a.
  - Ontwikkelingen in toenemende vergrijzing, langer zelfstandig wonen
  - Andere rol overheid in planvorming; komst van de Omgevingswet
  - Slim omgaan met schaarse ruimte én middelen
- Gericht op aanpak bestaande knelpunten én het voorkomen van nieuwe knelpunten, bijvoorbeeld de bouw van 1 mln. woningen.
- Met aandacht voor de binnen- en buitenruimte waarbij de mens en gebruiker centraal staat

OUDEREN EN WOONOMGEVING

Ouderen per gemeente, 2022

Ouderen per gemeente

- 20% van de bevolking is in 2022 65 en ouder; in 1990 was dat nog 12,8%.
- Bergen (NH) 33%; Urk 10%
- Aantal ouderen met extra zorg neemt toe
- Niet alleen ouderen maar ook andere kwetsbare groepen stellen specifieke eisen aan de openbare ruimte en mobiliteitssysteem: ruim 4,5 mln.mensen. 1 op de 4!

OPGAVEN FYSIEKE LEEFOMGEVING

UIT WONEN EN ZORG VOOR OUDEREN

Opgave	Vorm
Toegankelijkheid	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Toegankelijke looproutes (stoepen, oversteekplekken, e.d.) ▪ Bankjes op looproutes
Bereikbaarheid	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Aanwezigheid openbaar vervoer ▪ Geschikt voor rollators en scootmobielen
Nabijheid van voorzieningen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Loopafstand en -route voorzieningen ▪ Loopafstand en -route tot openbaar vervoer
Kwaliteit leefomgeving: veiligheid, hittestress, geluid, luchtkwaliteit	<ul style="list-style-type: none"> ▪ (Koele) rustplekken ▪ Verlichting
Beweegvriendelijke leefomgeving en ontmoeting (binnen ruimtelijke ordening)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Looproutes ▪ Ontmoetingsplekken (formeel en informeel)

TOEGANKELIJKHEID LOOPROUTES; PERMANENTE EN TIJDELIJKE OBSTAKELS

TOEGANKELIJKHEID LOOPROUTES

Obstakels een probleem?

- Niet verder kunnen lopen
- Blokkade gidslijnen of geleidelijnen
- Desoriëntatie
- Botsen en vallen
- Noodgedwongen de rijbaan op
- Te dicht langs de stoeprand lopen

- Lopen wordt minder aantrekkelijk

- Gevolg: er wordt minder gelopen!

Oplossing

- Meer ruimte voor lopen bij ontwerp
- Minimum maatvoeringen als absolute ondergrens
- Ruimere maatvoeringen waar nodig
- Maatvoeringen exclusief ruimte voor obstakels
- Maatvoeringen ook afhankelijk van grootte loopstromen

KWALITEIT IN BEELD

A+	A	B	C	D
				
Uitstekend	Goed	Redelijk	Matig	Slecht
Er is een brede loopruimte, zonder hinder door obstakels, puntvernauwingen, hoogtebeperkingen en/of overig verkeer.	Er is voldoende loopruimte, met nauwelijks hinder door obstakels, puntvernauwingen, hoogtebeperkingen en/of overig verkeer.	Er is voldoende loopruimte, met enige hinder door obstakels, puntvernauwingen, hoogtebeperkingen en/of overig verkeer.	Er is voldoende loopruimte, met hier en daar puntvernauwingen, hoogtebeperkingen of hinder van overig verkeer, maar er is een alternatief op de route beschikbaar.	De looproute is niet toegankelijk door onvoldoende vrije loopruimte over een deel of de hele lengte van de route. Er is geen veilig alternatief.
Breedte loopruimte	Breedte loopruimte	Breedte loopruimte	Breedte loopruimte	Breedte loopruimte
≥ 1,80	≥ 1,50	≥ 0,90 m	< 0,90 m, maar alternatieve route aanwezig	< 0,90 m, zonder alternatieve route
Puntvernauwingen	Puntvernauwingen	Puntvernauwingen	Puntvernauwingen	Puntvernauwingen
≥ 1,50 m	≥ 1,20 m	≥ 0,90 m	< 0,90 m	< 0,90 m
Doorloophoogte (inc. overhangende takken etc.)	Doorloophoogte (inc. overhangende takken etc.)	Doorloophoogte (inc. overhangende takken etc.)	Doorloophoogte (inc. overhangende takken etc.)	Doorloophoogte (inc. overhangende takken etc.)
≥ 2,60 m	≥ 2,60 m	≥ 2,30 m	≥ 2,10 m	< 2,10 m

TOEGANKELIJKHEID LOOPROUTES

Oplossing: meer regie

- Verantwoordelijke aanwijzen binnen gemeente
- Heldere juridische kaders (o.a. APV)
- Eisen bij vergunningverlening
- Handhaving
- Bewustzijn kweken bij ambtenaren en burgers
- Klachten makkelijker melden + adequaat reageren

Oplossing: opruimen obstakels

- Fietsparkeren van de stoep
- Terrassen van de stoep
- Lantaarnpalen van de stoep
- Bushokjes slimmer plaatsen
- Et cetera ....

BEREIKBAARHEID OV EN STATIONSOMGEVINGEN

Aanwezigheid OV

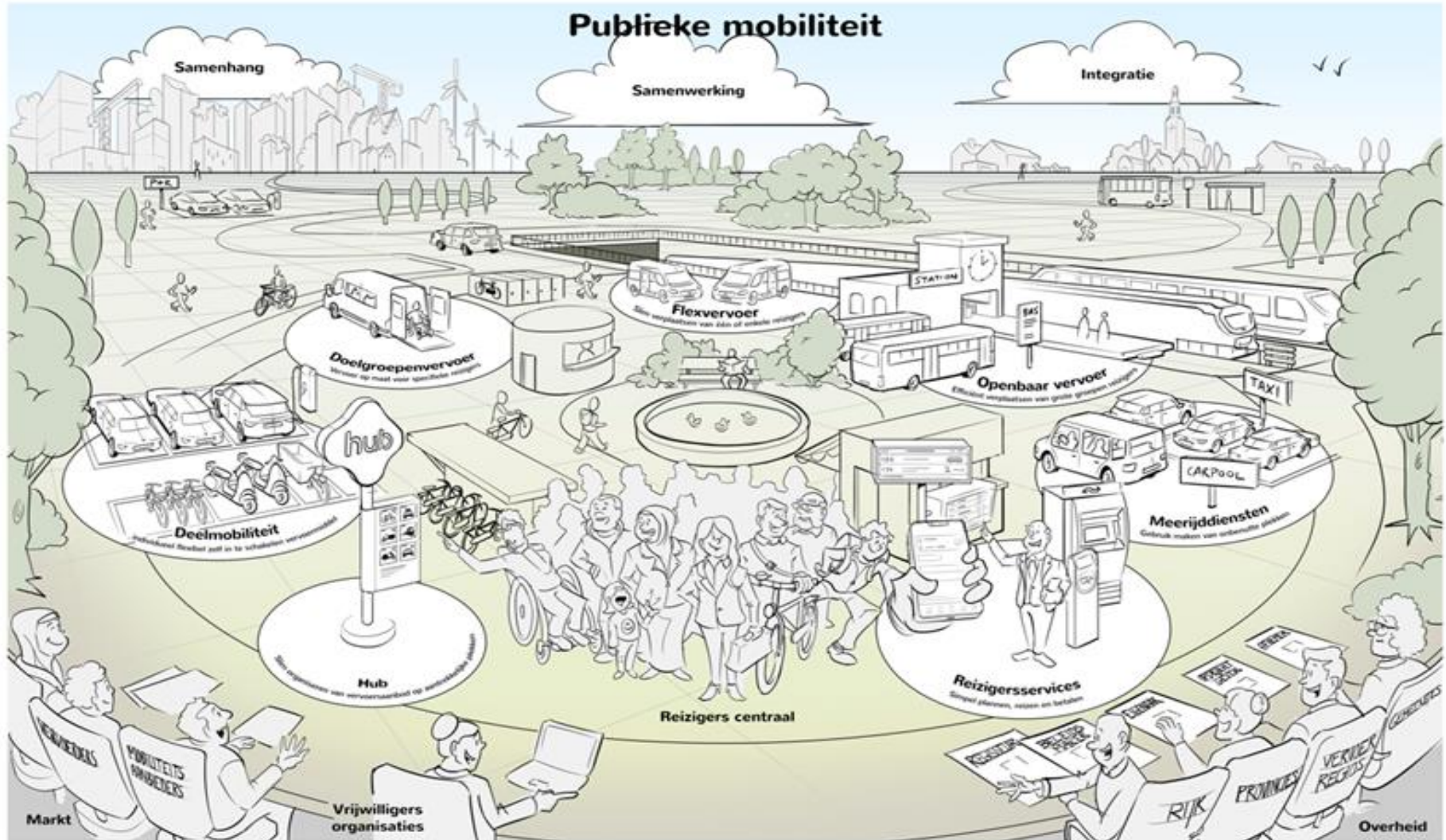
- Aanwezigheid OV niet meer vanzelfsprekend
- Bestuursakkoord Toegankelijkheid OV 2022
- Kansen voor integratie fysieke en sociale domein: publiek vervoer
- Binnen de doelgroep ouderen veel verschillende subgroepen
- Aandacht voor vervoersarmoede: mobiliteit voor iedereen!
- Maatwerk per gebied en doelgroep

Checklist toegankelijkheid stationsomgevingen

praktische kennis **direct toepasbaar**

Publieke mobiliteit

LEEFSTIJLEN EN REISGEDRAG

Structuurgerichten

- Trekken er samen op uit;
- genieten van de kleine dingen in het leven;
- rust, reinig en regelmaat is hun motto.

Prestatiegerichten

- Stellen ambitieuze doelen;
- hebben vaak een stressvol en hectisch leven;
- 'Work hard, play hard'.

Kwaliteitszoekers

- Willen een druk leven en tegelijkertijd genieten;
- zijn verantwoordelijk;
- zijn op zoek naar exclusiviteit en status.

Gezelligheidszoekers

- Prioriteren een sociaal leven boven sport en beweging.
- willen een comfortabel leven;
- gezelligheid en genieten staat centraal.

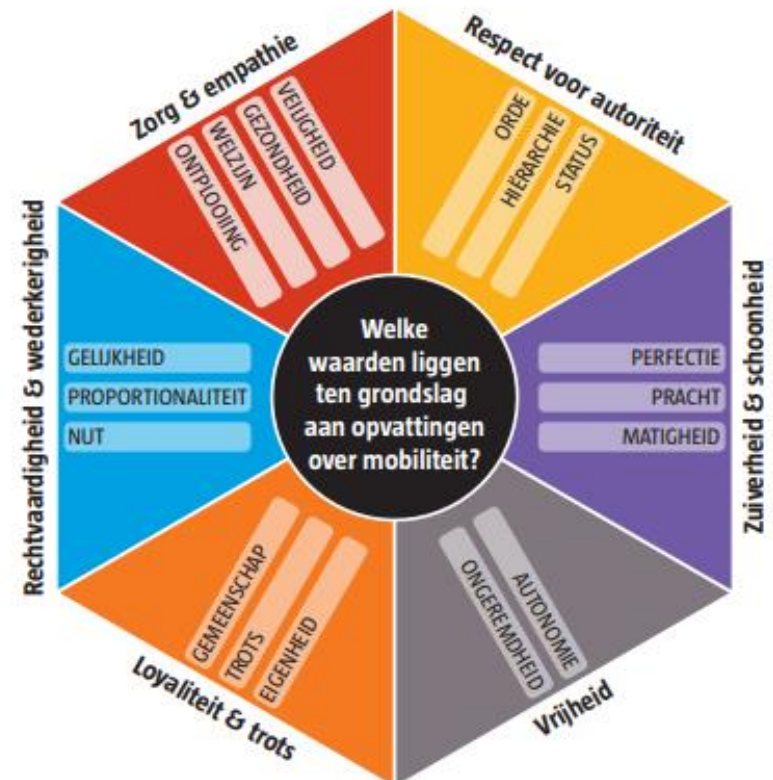
Balanszoekers

- Zijn intrinsiek gemotiveerd om te sporten;
- weten wat gezond is;
- bewegen voor ontspanning en plezier.

Experimenteerders

- Zijn impulsief en proberen dingen uit;
- reizen wanneer het uitkomt;
- geven meer om ervaringen dan om bezittingen.

NABIJHEID VAN VOORZIENINGEN

Bijlage 1. Overzicht acceptabele loopafstanden

Tabel 1: Acceptabele loopafstanden vanaf huis

Verplaatsing	Acceptabele loopafstand (in meters)
vanaf huis naar geparkeerde auto	100-200 ¹
vanaf huis naar geparkeerde deelauto	100-350 ²
vanaf huis naar parkeerplaats met laadpaal	100-200 ²
vanaf huis naar brievenbus	150-450 ²
vanaf huis naar afvalcontainer	50-150 ²
vanaf huis naar bushalte lokale bus	200-500 ¹
vanaf huis naar bushalte interlokale bus	250-900 ²
vanaf huis naar supermarkt	450-1.000 ¹
vanaf huis naar stadscentrum/winkelgebied	500-1.500 ²
vanaf huis naar werklocatie	250-1.000 ²
vanaf huis naar schoollocatie	250-900 ²
vanaf huis naar horeca	500-1.000 ²
vanaf huis naar huisarts/fysio/apotheek	450-1.000 ¹
vanaf huis naar ziekenhuis	450-1.000 ²
vanaf huis naar bioscoop/theater	450-1.000 ²
vanaf huis naar sportlocatie binnen	300-800 ²

- 15 minuten stad
- Streven naar autoluwe en leefbare steden
- Maar 50% van de autoritten is minder dan 7,5 km

Inzicht in acceptabele loopafstanden

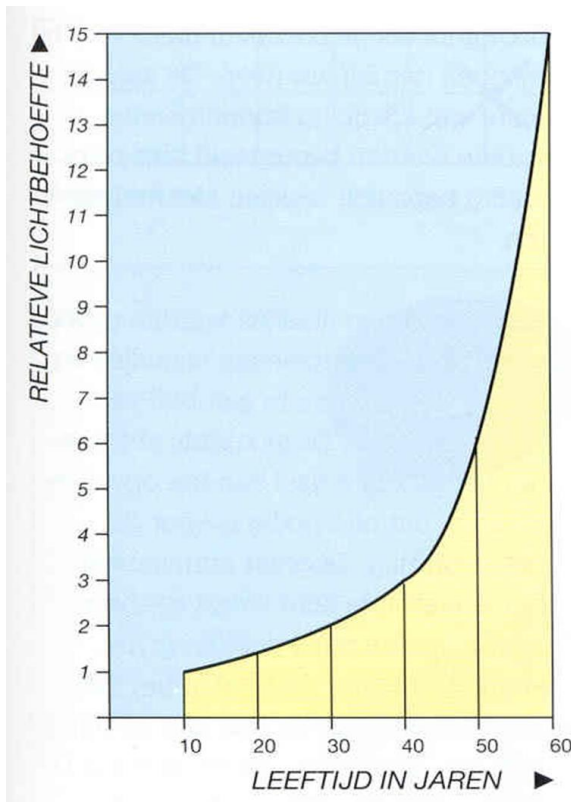
KWALITEIT LEEFOMGEVING VEILIGHEID

- **Langer Veilig Onderweg; Plan veilige mobiliteit ouderen 2021-2025**
- leeftijdsvriendelijke verkeersomgeving;
- veilig verkeersgedrag door en voor ouderen;
- veilig gebruik van voertuigen en hulpmiddelen door ouderen;
- verbinding verkeersveiligheid met zorg en welzijn
- Positieve waarde van mobiliteit voor ouderen
- Toename fietsmobiliteit en toename verkeersslachtoffers onder oudere fietsers
- Toename scootmobiliteit ouderen en toename oudere verkeersslachtoffers onder scootmobielers
- Loopmobiliteit en verkeersslachtoffers
- **Kans voor mensgericht ontwerpen en afstemming fysieke en sociale domein**

→ ↻ kennisnetwerkspv.nl

praktische kennis **direct toepasbaar**

KWALITEIT LEEFOMGEVING VERLICHTING VOOR IEDEREEN!

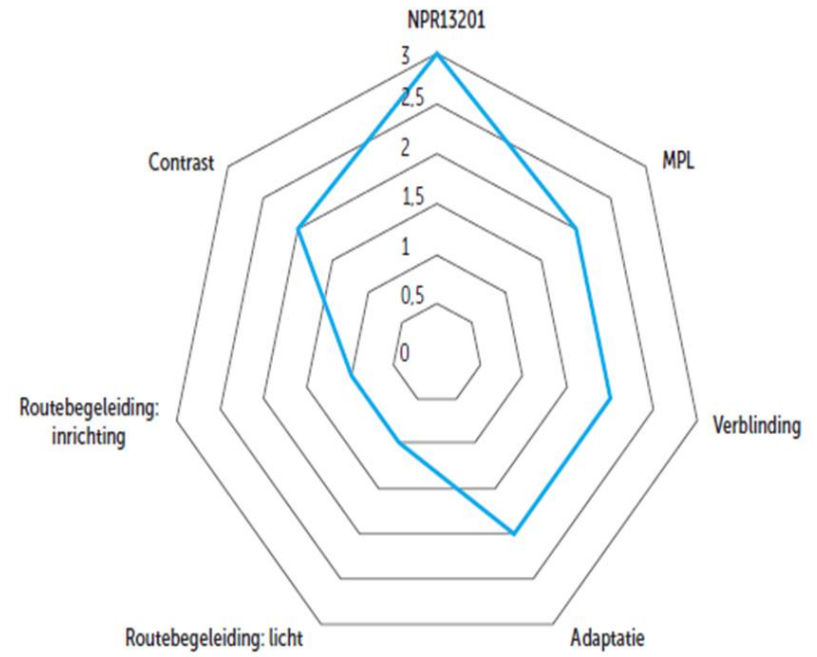

kennisplatform
CROW

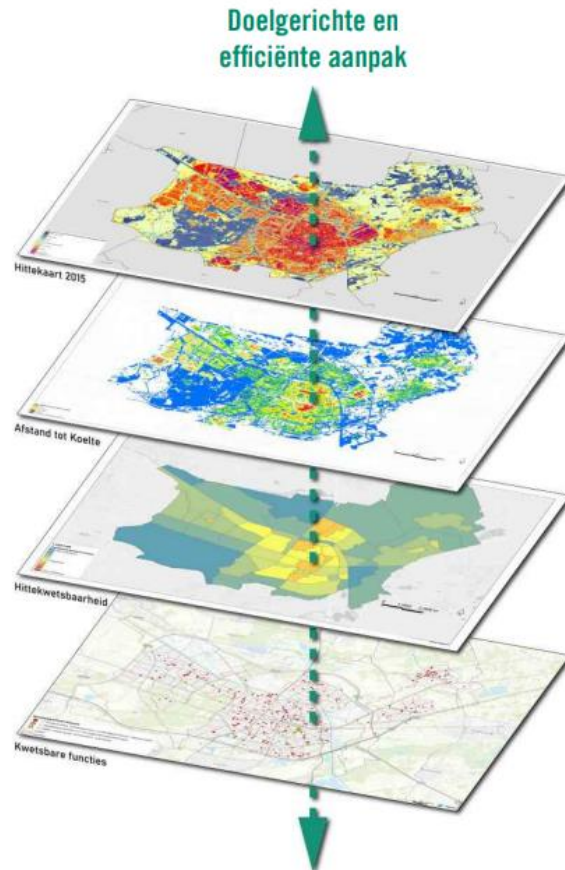
**Integrale aanpak
openbare verlichting**

Op weg naar een toegankelijke openbare ruimte
Afwegingskader 2.0

- Oplossing vinden we in ruimte en licht

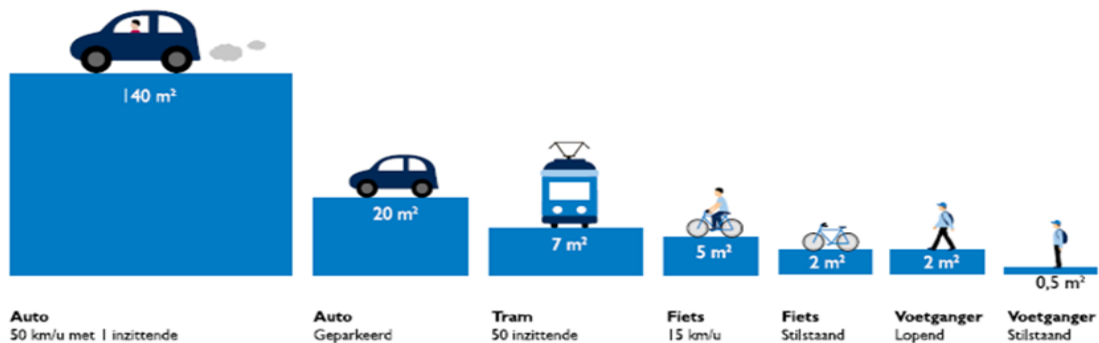
KWALITEIT LEEFOMGEVING HITTE-STRESS TILBURG

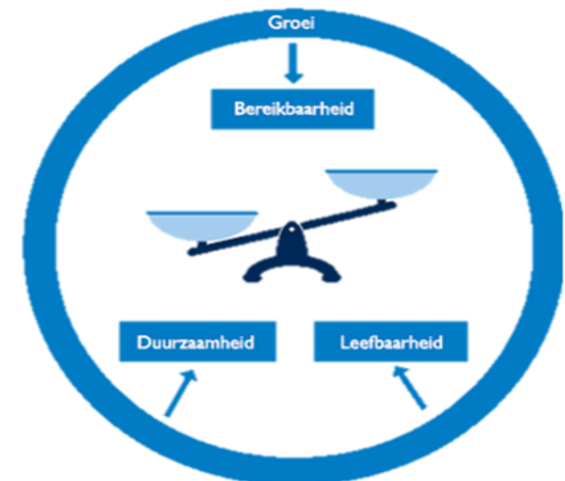

BEWEEGVRIENDELIJKE LEEFOMGEVING EN ONTMOETING

- Auto is sinds de wederopbouw het dominante vervoermiddel
- Strijd om de ruimte; 40-60% van de openbare ruimte gaat (in)direct op aan verkeer&vervoervoorzieningen

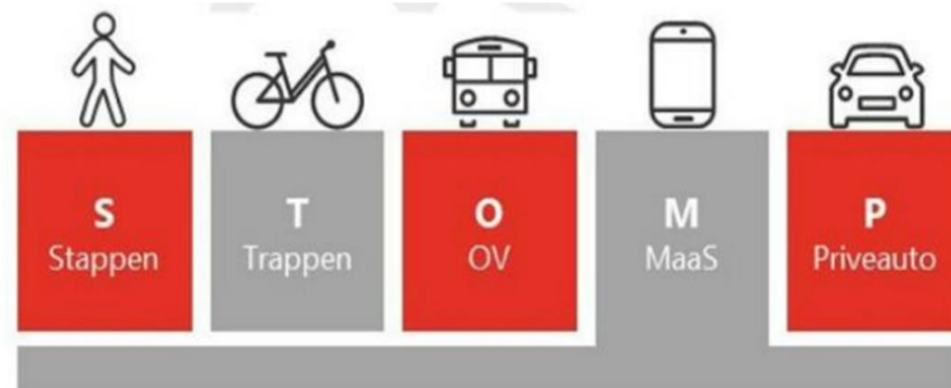

Ruimtebeslag per vervoermiddel.

BEWEEGVRIENDELIJKE LEEFOMGEVING EN ONTMOETING

- Vereist mensgericht ontwerpen; het inzetten en toepassen van **STOMP** voor verschillende gebieden
- Maatwerk en gebiedsgericht
- Met een andere bril c.q. denkwijze kijken naar mobiliteit?
- Omgekeerd ontwerpen
- Anders omgaan met schaarse ruimte
- Toegepast in Zwolle, Amersfoort, Nijmegen en Dordrecht bij grote woningbouwopgaven

STOMP: EEN WERELD VAN VERSCHIL?

Wat betekent de inzet en toepassen van STOMP voor verschillende gebieden?

- Maatwerk en gebiedsgericht
- Met een andere bril c.q. denkwijze kijken naar mobiliteit?
- Omgekeerd ontwerpen
- Anders omgaan met schaarse ruimte

praktische kennis **direct toepasbaar**

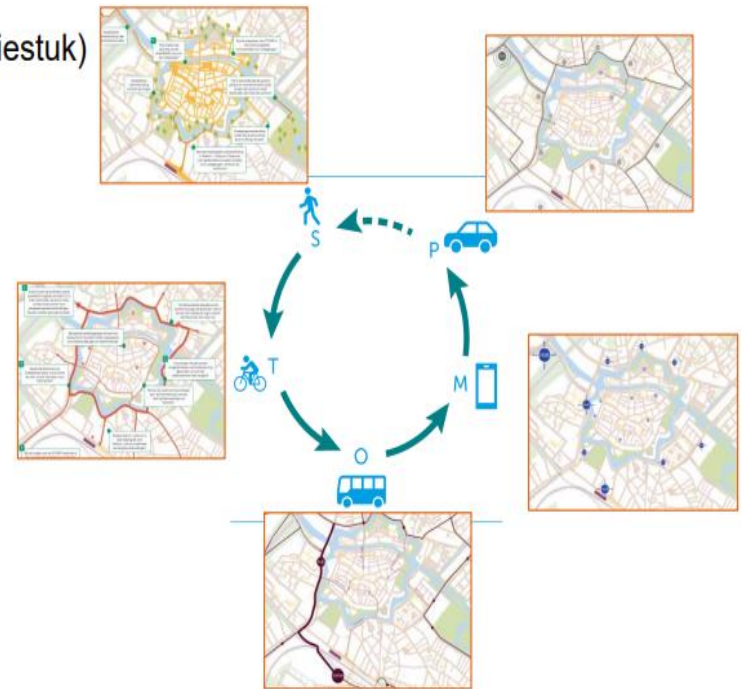
WAT VOOR STAD OF WIJK WILLEN WE ZIJN?

STOMP HET PROCES

- Wij bereiden de sessie voor o.b.v. info Winkelsteeg
- We maken eerste versies van de netwerkkaarten (discussiestuk)
- Tijdens sessie lopen we samen de STOMP-stappen door
  - Aanscherpen van de afzonderlijke netwerkkaarten
  - Kansen en risico's bij integrale kaart
- Bepalen locaties/thema's ter voorbereiding 2e werksessie

praktische kennis **direct toepasbaar**

AMERSFOORT

PRINTERWEG

WINKELSTEEG

praktische kennis **direct toepasbaar**

AANLEG EN VERVANGINGSKOSTEN OPENBARE RUIMTE

THUIS IN DE WIJK VOOR IEDEREEN

- Mensgericht ontwerpen is de toekomst; voor jong én oud
- Design for all
- Opgaven zijn collectieve belangen; vergt regie van de overheid
- Samenwerking tussen publieke en private partijen
- Met kennis van zaken qua inhoud én proces
- Zorg voor betrokkenheid van alle mensen bij ontwerp, inrichting en beheer van de fysieke leefomgeving

SLIMME AANPAK; KOSTENEFFECTIEF EN INTEGRAAL

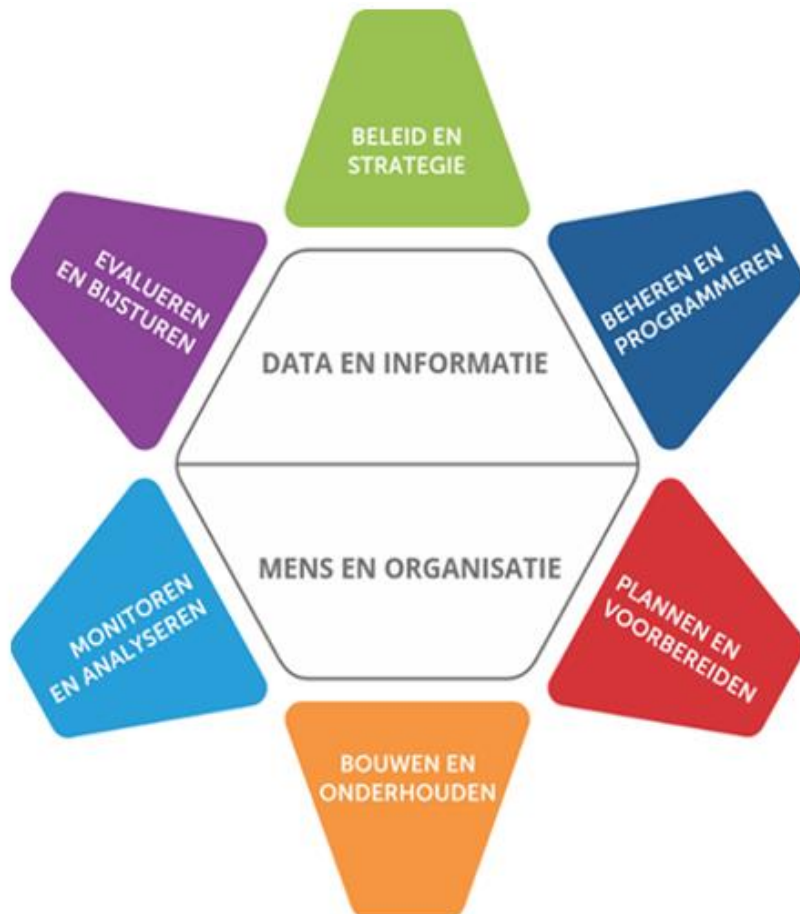

*Maatwerk, met kennis
van zaken, gebiedsgericht*

ROOS VAN CROW

- Kennis- en beleidscirkel
- Maatschappelijke opgaven vergen een integrale aanpak
- Van beleid naar uitvoering
- Samenwerken tussen beleidsvelden
  - Zoals Ruimte en Mobiliteit bij woningbouw
- Tussen het fysieke en sociale domein
- Maak gebruik van de kennis die op de schap ligt
- Toenemend accent op kennisdeling en duurzame gebiedsontwikkeling
- Maak werk met werk
- Kennisallianties; samenwerking tussen kennisinstellingen voor synergie en impact

praktische kennis **direct toepasbaar**

kennisnetwerktoegankelijkheid.nl

Uitgelichte thema's

Bewegwijzering

Door middel van bewegwijzering worden routes aangegeven en is het mogelijk om de plaats van bestemming snel te vinden.

3 documenten · 3 nieuwsberichten

Rijdend materieel

Met rijdend materieel worden alle vooruitglen bediend die ingezet worden voor de uitvoering van het lopendbaar vervoer.

16 documenten · 9 nieuwsberichten

Fysieke infrastructuur

Om ervoor te zorgen dat mensen op een juiste en toegankelijke manier gebruik kunnen maken van het OV is het van...

1 artikel · 22 documenten · 34 nieuwsberichten

Gehandicapten parkeerplaatsen

Binnen de wegwerkboswet is het gebruik en uitsighe van gehandicaptenparkeerplaatsen vastgelegd. Als gevolg hiervan zijn...

1 document · 2 nieuwsberichten

Documenten

Magazine Bewegvriendelijke omgeving

Publicatiedatum: 17 september 2022
Uitgever: CROW

Magazine van CROW made mogelijk gemaakt

Fietsters met een beperking verdienen meer aandacht

Publicatiedatum: 8 september 2022
Uitgever: Fietserbond

Een rapport door de Fietserbond over de

Praktijkvoorbeeld: Leefkwaliteit openbare ruimte in Groningen

Publicatiedatum: 1 augustus 2022
Uitgever: Gemeente Groningen

STELLING DESIGN FOR ALL

Mensgericht ontwerpen is toekomstgericht ontwerpen voor iedereen

Een stad die goed is ingericht voor mensen die zorg en ondersteuning nodig hebben, levert een betere stad op voor iedereen

Integrale aanpak van de fysieke leefomgeving bespaart kosten en vergroot het welzijn van ouderen en andere mensen

STELLING KENNIS

Door bestaande kennis slim te combineren, zijn nu al heel wat verbeterpunten in de fysieke leefomgeving mogelijk

Kennisdeling van best beschikbare kennis is van groot belang, maar staat onder druk door werkdruk en vergrijzing van vak-professionals

STELLING PARTICIPATIE

Tabel 2. Schouwformulier Quickscan looproutes

Vraag	Eigenschap	Beoordeling
<i>Primair</i>		
Is het ver?	Lengte van de totale looproute	
Kan ik erlangs?	Loopruimte en gebruikersconflict	
Kan ik veilig oversteken?	Drukke en type oversteeek passend bij de situatie	
Zijn er hoogteverschillen en kan ik deze overbruggen?	Hoogteverschil en trappen	
Kan ik mijn weg vinden?	Gids- en geleidelijnen	
<i>Secundair</i>		
Is er struikel- of glijdgevaar?	Loopoppervlak	
Kan ik mijn bestemming vinden?	Bewegwijzering	
Is de route goed verlicht?	Verlichting	
Durf ik hier te lopen?	Sociale veiligheid	
Kan ik af en toe uitrusten?	Zit- en rustvoorziening	
Kan ik onderweg naar de wc?	Toilet	
Is het een prettige omgeving om doorheen te lopen?	Prettige looproute	
Hoe is de staat van beheer en onderhoud?	Beheer en onderhoud	

Het uitvoeren van een wijkschouw vergroot de betrokkenheid van de bewoners met de wijk

praktische kennis **direct toepasbaar**

A photograph of a woman in a dark dress holding a young child, standing on a tram platform. A green and blue tram is stopped at the platform. In the background, there are trees, a traffic light, and a street lamp. The scene is set in a bright, sunny outdoor environment.

SAMEN OP WEG NAAR EEN DUURZAME LEEFOMGEVING VOOR IEDEREEN

Thuis in de Wijk

22-03-2023